

**LIETUVOS RESPUBLIKOS STATYBOS ĮSTATYMO NR. I-1240 KETVIRTOJO
SKIRSNIO PAVADINIMO PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 22¹ STRAIPSNIU
ĮSTATYMO PROJEKTO, LIETUVOS RESPUBLIKOS UŽIMTUMO ĮSTATYMO NR. XII-
2470 IV SKYRIAUS PAVADINIMO, 55, 56, 57 ir 60 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO BEI
ĮSTATYMO PAPILDYMO 59¹ IR 59² STRAIPSNIAIS ĮSTATYMO PROJEKTO,
LIETUVOS RESPUBLIKOS ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ KODEKSO 589
STRAIPSNIO PAKEITIMO IR KODEKSO PAPILDYMO 362¹ STRAIPSNIU ĮSTATYMO
PROJEKTO, LIETUVOS RESPUBLIKOS MOKESČIŲ ADMINISTRAVIMO ĮSTATYMO
NR. IX-2112 40¹ STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengtų projektų tikslai ir uždaviniai

Statybos – viena iš didžiausių šešėliu pasižyminčių veiklų Lietuvoje. Apie 95 tūkst. darbuotojų dirba statybos sektoriuje, iš kurių apie 25 tūkst. dirba su verslo liudijimais, o apie 14 tūkst. – pagal individualios veiklos pažymą. Skirtingais šalies institucijų vertinimais, statybos srityje neapskaitoma 500-700 mln. Eur pajamų. Apie 26 proc. mokesčių mokėtojų, dirbančių statybos sektoriuje, vertinami kaip rizikingi. Statybos sektoriuje dirbančių darbuotojų vidutinis darbo užmokestis yra mažesnis už bendrą viso ūkio ir daugumos kitų veiklų darbuotojų vidutinį darbo užmokestį. Mažesnę už minimaliąją mėnesinę algą darbo užmokestį gauna 19 proc. dirbančiųjų statybos sektoriuje.

Dažniausi piktnaudžiavimai: neapskaitytas / neteisingai apskaitytas / nelegalus darbas, pajamų neapskaitymas ir nedeklaruoti objektai, nedeklaruojamos pajamos pagal verslo liudijimus, nepagrįstas sąnaudų ir pridėtinės vertės mokesčio atskaitos didinimas.

Analizuojant informaciją apie Lietuvos Respublikos valstybinės darbo inspekcijos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – VDI) vykdomą nelegalaus darbo reiškinių kontrolės koordinavimą bei priemones vykdant nelegalaus darbo prevenciją per 2018 metus, ypač pagal nelegaliai (neteisėtai) dirbusių asmenų išaiškinimą pagal ekonominės veiklos sektorius matyti, kad 2018 m. daugiausia nelegalaus darbo inspektavimų atlikta statybos sektoriuje – 3 836 (2017 m. – 3166; 2016 m. – 1724), ir tai sudaro 52,02 proc. visų atliktų nelegalaus darbo inspektavimų (2017 m. – 39,64 proc.; 2016 m. – 24,59 proc.). Taip pat statybos sektoriuje buvo nustatyta ir daugiausiai nelegaliai (neteisėtai) dirbusių asmenų – 1 380 (2017 m. – 854; 2016 m. – 575). Nustatytų nelegaliai (neteisėtai) dirbusių asmenų skaičius statybų sektoriuje 2018 m. sudarė 64,94 proc. visų nustatytų nelegaliai (neteisėtai) dirbusių asmenų (2017 m. – 56,86 proc.; 2016 m. – 50,93 proc.). Iš visų 2018 m. nustatytų neteisėtai dirbusių asmenų 65 proc. sudarė neteisėtai dirbę fiziniai asmenys, kurie vykdė neregistruotą individualią veiklą (patikrinimų – 46 proc.), įmonėse – 33 proc. (patikrinimų – 52 proc.), o pas ūkininkus – 2 proc. (patikrinimų – 2 proc.). Nustatyti 229 nelegaliai (neteisėtai) dirbę užsienio šalių piliečiai, iš jų – 174 statybos sektoriuje (iš jų nelegaliai dirbančių 11 nepilnamečių). Pažymėtina, kad individualios statybos objektuose neteisėtą veiklą daugiausia vykdo Ukrainos piliečiai, kurie neturi nei leidimo gyventi Lietuvos Respublikoje, nei leidimo dirbti Lietuvos Respublikoje, o turi tik Šengeno šalių vizą ir leidimą dirbti Lenkijos Respublikoje arba atvykę savo iniciatyva, pasinaudojus beviziu režimu. Yra didelė rizika, kad tokie asmenys gali būti išnaudojami darbui, nesumokant jiems sutarto atlygio, nes pagal patikrinimų metu surinktą informaciją, jiems dažnai vadovauja Lietuvos Respublikos piliečiai, su kuriais jie nėra sudarę jokių sutarčių, nėra žinoma, kur jie ir kokiomis sąlygomis gyvena, ar nėra kaip nors varžoma jų laisvė. Nustatomų nelegaliai (neteisėtai) dirbusių užsienio šalių piliečių skaičiaus augimui pirmiausia turėjo įtakos geopolitinė padėtis Ukrainoje, taip pat Lietuvos Respublikoje auganti kvalifikuotos darbo jėgos stoka statybų, transporto bei paslaugų sektoriuose bei užsieniečių (trečiųjų šalių piliečių) atvykimo į Lietuvos Respubliką tvarkos supaprastinimas. Laisvas darbuotojų judėjimas, iš vienos pusės, suteikė didesnes galimybes uždirbti tiek darbdaviams, tiek darbuotojams, tačiau iš kitos pusės – sudarė ir galimybę nesąžiningiems darbdaviams naudotis pigia darbo jėga, nemokant mokesčių.

VDI, vykdydama statybų sektoriaus nelegalaus (neteisėto) darbo kontrolę, vis dažniau susiduria su problema, kai statybvietėje, nustačius nelegaliai dirbančius asmenis, neįmanoma nustatyti, kokių įmonių naudai jie dirbo, o statybos objekto generaliniai rangovai negali paaiškinti, kada į statybvietę atėjo asmenys, kokioje įmonėje ir kokius darbus jie dirbo. Dažnai nustatyti nelegaliai (neteisėtai) dirbę asmenys pabėga iš statybvietės arba teigia tiksliai nežiną, kokioje įmonėje dirba, nurodo tik fizinių asmenų vardus, kurie jiems nurodė kur ir ką dirbti. Tokiais atvejais, atliekant nelegalaus darbo tyrimus, generalinių rangovų vadovai ar jų įgalioti atstovai pateikia VDI inspektoriams statybos rangos darbų sutartis su kitomis įmonėmis. Būna atvejų, kad ir šios įmonės taip pat pateikia sudarytas rangos sutartis, o su jų vadovais arba nepavyksta susisiekti arba joms būna pradėtos bankroto procedūros, arba tai įmonės, kurios daug kartų baustos už įvairius darbo teisės pažeidimus. Tokie atvejai, kai generaliniai rangovai nedisponuoja jokia informacija apie subrangos pagrindais dirbančias įmones, yra dažni, o sudaryti darbuotojų sąrašai, leidžiantys patekti į statybos objektą, yra tik formalūs ir realios situacijos neatspindi, t. y. generaliniai rangovai nedisponuoja pakankama informacija apie subrangovus. Pastebėtina ir tai, kad generaliniai rangovai nekontroliuoja subrangos pagrindais dirbančių įmonių. Pabrėžtina, kad pagal šiuo metu galiojančius teisės aktus VDI turi labai ribotas galimybes bausti generalinius rangovus už statybos objekte nustatytus nelegaliai dirbusius asmenis, kurie galimai dirbo subrangovų naudai. Pažymėtina, kad VDI vis sunkiau efektyviai kontroliuoti nelegalų darbą statybų sektoriuje, prevencinėmis ir teisinėmis priemonėmis atgrasinti nuo šešėlio darbo rinkoje.

Lietuvoje šešėlis labiausiai paplitęs sandoriuose tarp fizinio asmens ir namų ūkio (Baltic Journal of economics, 2016; C.C.Williams, I.A.Horodnic).

Statybų sektoriuje vidaus apdailos darbus pastatytuose daugiabučiuose namuose dažniausiai atlieka ne įmonės, o fiziniai asmenys, dažnai neįregistravę veiklos – dirbantys be verslo liudijimo ar individualios veiklos pažymos. Analogiška situacija yra ir individualios statybos objektuose. Tokiais atvejais nelegalius darbuotojus samdo fiziniai asmenys, užsiimantys individualia veikla. Pažymėtina, kad iš 2018 m. statybos sektoriuje nustatytų 1380 nelegaliai (neteisėtai) dirbusių asmenų, net 1026 buvo fiziniai asmenys, kurie vykdė neregistruotą individualią veiklą.

VDI inspektoriams, atliekantiems neplaninius nelegalaus, nedeklaruoto darbo ar vykdomos nedeklaruotos savarankiškos veiklos patikrinimus, dažnai sudėtinga nustatyti galimus pažeidimus ir rinkti įrodymus. Šių pažeidimų ypatumai – abipusė nauda (pasipelnymas, vengimas mokėti privalomuosius mokesčius į valstybės biudžetą, vengimas įteisinti savo teisinius santykius darbo sutartimi, vengimas turėti teisės aktuose nustatytus leidimus / verslo liudijimus / pažymas verstis veikla) juos darantiems asmenims ir sąmoningas jų darymas, pavyzdžiui, darbdaviai nelegaliai leidžia dirbti asmeniui, turinčiam bedarbio statusą ir gaunančiam valstybės jam mokamas išmokas; fizinis asmuo, vykdančis nedeklaruotą savarankišką veiklą, atlieka remonto darbus kitam fiziniam asmeniui nuosavybės teise priklausančiame bute.

Kitos institucijos, vykdančios nelegalaus darbo, nedeklaruoto darbo ir nedeklaruoto savarankiško darbo kontrolę (pavyzdžiui, Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – Valstybinė mokesčių inspekcija), tikrinant galimas neapskaitytas pajamas, susijusias su statybininkų realiai dirbtu darbo laiku ir už jį mokamą darbo užmokestį, susiduria su tuo, kad atvykę į statybvietę ne visada randa ten dirbančius įmonės, vykdančios pagal paslaugų teikimo ar rangos sutartį statybos darbus, darbuotojus, nes jie, anot įmonės vadovų, yra „pakeliui“ tarp statybviečių. Taip pat Valstybinės mokesčių inspekcijos darbuotojai, vertindami įmonės pateiktus dokumentus, Valstybinės socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenis apie įdarbintus darbuotojus ir vykdomų / įvykdytų darbų mastus, pastebi, kad deklaruojamas darbuotojų skaičius jų deklaruotu darbo laiku negali / negalėjo realiai atlikti tokio masto darbų kiekio.

Rengiant Statybininko saugos tapatybės identifikavimo kortelės (toliau – statybininko SID kortelė) priemonės diegimo Lietuvoje koncepciją, buvo analizuojama Norvegijos ir Švedijos praktika, susijusi su nelegalaus darbo apraiškų statybos sektoriuje mažinimo priemonėmis. Viena iš šių priemonių yra statybininkų identifikavimas – statybininko ID kortelė. Prievolė turėti statybininko ID kortelę įtvirtinta Norvegijos nacionaliniuose įstatymuose nuo 2008 metų (nuo 2012 metų priemonė susijusi su darbuotojų ID kortele yra įtvirtinta valymo paslaugų srityje, pastaroji

iniciatyva yra kilusi iš socialinių partnerių). Šios prievolės tikslas – susieti darbuotoją su įmone – darbdaviu (identifikacija). Norvegijos nacionaliniuose įstatymuose statybininko ID kortelė nesusieta su laiko apskaita ir darbuotojo kompetencijomis. Statybininko ID kortelė išduodama 2 metams, o duomenys yra saugomi 3 metus. Statybininko ID kortelės idėja kilo iš verslo asociacijų ir adaptuota pagal poreikius. Šią idėją labai palaiko profesinės sąjungos – priemonė smarkiai padidino saugą. Asmuo, ketinantis gauti statybininko ID kortelę, turi būti įregistruotas konkrečiuose valstybės registruose. Pagrindinis vaidmuo procese – Norvegijos Darbo inspekcijai, kurios vardu statybininkų ID kortelės išduoda privati kompanija („Idemia“), pagal paslaugų koncesiją (koncesija – privačiam subjektui suteikiama teisė vykdyti ūkinę komercinę veiklą perduodant jam viešųjų paslaugų teikimą ar kitų valstybės ar savivaldybių funkcijų atlikimą (Vainienė R. Ekonomikos terminų žodynas. 2005), tačiau šiuo atveju kyla rizika, kad pasikeitus koncesijos privačios bendrovės nariams, kiltų duomenų perkėlimo ir duomenų saugumo problema. Norvegijos Mokesčių inspekcijos vaidmuo, atsižvelgiant į tai, kad tai nėra fiskalinė priemonė, yra nedidelis. Papildomai Oslo savivaldybėje veikia papildoma priemonė – kita ID kortelė, kuri susieta su darbuotojų kompetencijomis, kurias pripažįsta regioninės valdžios centrai. Oslo savivaldybė pati gali atlikti dirbančių darbuotojų monitoringą realiu laiku (kada ir kur kas dirba, kokia darbuotojų struktūra). Kitų šalių kortelės Norvegijoje nepripažįstamos.

Švedijoje statybininko ID kortelė neprivaloma, bet darbdaviui įstatymuose yra numatyta prievolė vesti laiko apskaitos žurnalus (*general ledger*), o statybose – tik elektroninius žurnalus, kuriems nustatyti konkretūs reikalavimai. Iniciatyva nustatyti reikalavimus dėl elektorinių žurnalų kilo iš Švedijos mokesčių inspekcijos. Privaloma darbo laiko apskaita pirmiausiai pradėta restoranuose, skalbyklose, ir vėliau – statybose. Statybininko ID kortelėje kompetencijos tikrinamos savanoriškai, jas tikrina akredituoti centrai. Pagrindinis vaidmuo procese – Švedijos Mokesčių inspekcijai dėl privalomų darbo laiko apskaitos žurnalų (fiskalinė priemonė). Švedijos Darbo inspekcijos vaidmuo – nedidelis, nes ID kortelė neprivaloma. Statybininko ID kortelės idėja kilusi iš verslo asociacijų.

Darbuotojo ID kortelė sėkmingai veikia Suomijoje: ID kortelė (atpažinimo kortelė) yra privaloma kiekvienam statybų sektoriuje dirbančiam darbuotojui tuomet, jei statybų objekte yra daugiau darbdavių nei vienas. Statybininko ID kortelės fizinis pavidalas nėra reglamentuotas (gali būti tiesiog atspausdinta), bet joje privalo būti pažymėti šie duomenys: darbuotojo vardas, pavardė, gimimo data, mokesčių numeris ir darbdavio pavadinimas bei jo įmonės kodas. Suomijos Mokesčių inspekcija išduoda darbuotojui mokesčių numerį (mokesčių numeris suteikiamas visiems piliečiams, dėl užsieniečių – papildomos paraiškos ir procedūros). Darbo saugos kortelė, kuriai gauti būtinas sėkmingas mokymų baigimas – neprivaloma (savanoriška).

Privalomosios ID kortelės poveikio vertinimas atliktas Suomijoje: privalomosios ID kortelės priemonė per 18 mėn. padidino biudžeto pajamas 500 mln. eurų; atlyginimai statybų sektoriuje išaugo 9 proc., kai visas sektorius mažėjo; įstatyminė priemonė pripažinta efektyvia.

Lietuvos Respublikos trišalės tarybos 2019 m. gegužės 28 d. posėdyje buvo pristatyta statybininko saugos tapatybės identifikavimo kortelės (toliau – statybininko SID kortelė) diegimo Lietuvoje koncepcija (Šešėlinės ekonomikos mažinimas) ir buvo nutarta pritarti privalomos statybininko SID kortelės Lietuvoje įvedimo koncepcijai, o dėl priemonės įgyvendinimo – fiksuotos skirtingos nuomonės.

Lietuvos Respublikos statybos įstatymo Nr. I-1240 ketvirtojo skirsnio pavadinimo pakeitimo ir Įstatymo papildymo 22¹ straipsniu įstatymo projekto (toliau – Statybos įstatymo projektas), Lietuvos Respublikos užimtumo įstatymo Nr. XII-2470 IV skyriaus pavadinimo, 55, 56, 57 ir 60 straipsnių pakeitimo bei Įstatymo papildymo 59¹ ir 59² straipsniais įstatymo projekto (toliau – Užimtumo įstatymo pakeitimo projektas), Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo Nr. IX-2112 40¹ straipsnio pakeitimo įstatymo projekto (toliau – Mokesčių administravimo įstatymo projektas), Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 589 straipsnio pakeitimo ir Kodekso papildymo 362¹ straipsniu įstatymo (toliau – ANK projektas) (toliau kartu – Įstatymų projektai) tikslas – įteisinti Šešėlinės ekonomikos mažinimo priemonės – statybininko saugos tapatybės identifikavimo kodo (toliau – statybininko SID kodas) – privalomumą, siekiant skaidraus verslo ir teisės aktų nuostatų laikymosi statybų sektoriuje.

Įstatymų projektų uždavinys – užtikrinti, kad kiekvienas savarankiškai dirbantis fizinis asmuo, vykdančias statybos darbus statybvietėje, ir juridinio asmens, vykdančio statybos darbus, darbuotojai, atliekantys statybos darbus statybvietėje, turėtų statybininko SID kodą ir duomenys apie statybvietę ir šioje statybvietėje statybos darbus atliekančius asmenis būtų įtraukti į Statybininkų saugos tapatybės informacinę sistemą (toliau – Statybininkų STI sistema).

Statybininko SID kodas – statybvietėje statybos darbus atliekančiam asmeniui suteiktas identifikacinis kodas, kuris susietas su Statybininkų STI sistema, kurioje kaupiami duomenys apie statybininko SID kodo turėtojo darbdavį ir/ar statybininko SID kodo turėtoją, statybvietę, statybvietėje statybos darbus atliekančio asmens darbo laiką ir kitus Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro (toliau – socialinės apsaugos ir darbo ministras) nustatytus duomenis. Statybininko SID kodas naudojamas statybininkų saugos tapatybės identifikavimo kontrolę vykdančioms institucijoms realiu laiku identifikuoti statybvietėje statybos darbus atliekančius asmenis.

Statybininkų STI sistemos paskirtis – informacinių technologijų priemonėmis centralizuotai suteikti kodus Lietuvos Respublikos statybos įstatymo numatytiems konkrečioje statybvietėje statybos darbus atliekantiems asmenims identifikuoti ir tvarkyti duomenis apie šių asmenų darbo laiko apskaitą ir kitus duomenis, nurodytus socialinės apsaugos ir darbo ministro tvirtinamuose Statybininkų STI sistemos nuostatuose.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai ir rengėjai

Įstatymų projektus parengė Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Darbo teisės skyriaus vyriausioji specialistė Irena Mickevičiūtė, tel. 8 706 68254, el. p. irena.mickeviciute@socmin.lt.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai

Lietuvos Respublikos statybos įstatymo (toliau – Statybos įstatymo) nuostatos nustato visų Lietuvos Respublikos teritorijoje, jos išskirtinėje ekonominėje zonoje ir kontinentiniame šelfe statomų, rekonstruojamų ir remontuojamų statinių esminius architektūros reikalavimus, trečiųjų asmenų interesų apsaugos reikalavimus, statybos techninio normavimo, statybinių tyrimų, statinių projektavimo, statinių projektų ir statinių ekspertizės, statybos, statybos užbaigimo, statinių naudojimo ir priežiūros, griovimo tvarką, statybos dalyvių, viešojo administravimo subjektų, statinių savininkų (ar naudotojų) ir kitų juridinių ir fizinių asmenų veiklos šioje srityje principus ir atsakomybę.

Statinio statybos rangovas (toliau – rangovas) – Lietuvos Respublikos ar užsienio valstybės fizinis asmuo, juridinis asmuo ar kita užsienio organizacija ar jų padalinys, turintys šio įstatymo nustatytą teisę užsiimti statyba ir vykdančias statybą rangos sutarties pagrindu (Statybos įstatymo 2 straipsnio 75 dalis). *Statytojas (užsakovas)* – Lietuvos Respublikos ar užsienio valstybės fizinis asmuo, juridinis asmuo ar kita užsienio organizacija, kurie investuoja lėšas į statybą ir kartu atlieka užsakovo funkcijas (ar jas paveda atlikti kitam fiziniam ar juridiniam asmeniui, kitai užsienio organizacijai) (Statybos įstatymo 2 straipsnio 99 dalis). *Statybos darbai* – darbai, atliekami statant (montuojant, tiesiant) naują, rekonstruojant, remontuojant ar griauinant esamą statinį (žemės kasimo, mūrijimo, betonavimo, montavimo, pamatų ir stogų įrengimo, stalių, apdailos, įrenginių paleidimo ir derinimo). Statybos darbai skirstomi į bendruosius (žemės darbai, statybinių konstrukcijų statybos ir montavimo darbai) ir specialiuosius (kiti statybos darbai). Specialiųjų darbų rūšys nustatomos normatyviniuose statybos techniniuose dokumentuose (Statybos įstatymo 2 straipsnio 90 dalis).

Lietuvos Respublikos užimtumo įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 1 punkte apibrėžta savarankiškai dirbančio asmens, vykdančio individualią veiklą sąvoka, t. y. savarankiškai dirbantis asmuo yra fizinis asmuo, kuris užsiima šia pagal savo pobūdį ir turinį neturinčia darbo santykiams ar darbo santykiams prilyginamiems teisiniams santykiams būdingo darbą atliekančio asmens pavaldumo asmeniui, kurio naudai yra atliekamas darbas, požymio veikla, kuriai būdingas tęstinumas ir (ar) kartotinumai bei galimybė tokią veiklą vykdyti ateityje individualia veikla.

Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymo (toliau – GPM įstatymas) nustatyta tvarka fizinis asmuo vykdo individualią veiklą:

- pagal individualios veiklos pažymą. Individuali veikla – savarankiška veikla, kuria versdamasis gyventojas siekia gauti pajamų ar kitokios ekonominės naudos per tęstinį laikotarpį: savarankiška bet kokio pobūdžio komercinė arba gamybinė veikla, išskyrus nekilnojamųjų pagal prigimtį daiktų pardavimo ir (ar) nuomos veiklą, taip pat finansinių priemonių sandorius; savarankiška kūryba, mokslinė, profesinė ir kita panašaus pobūdžio savarankiška veikla; savarankiška sporto veikla; savarankiška atlikėjo veikla (GPM įstatymo 2 straipsnio 7 dalis). Individualios veiklos pažyma fiziniam asmeniui išduodama pagal Nuolatinio Lietuvos gyventojų individualios veiklos vykdymo ir nenuolatinio Lietuvos gyventojų nuolatinės bazės įregistravimo Lietuvoje pažymų išdavimo taisyklės, patvirtintas Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2002 m. gruodžio 24 d. įsakymu Nr. 373 „Dėl pranešimo apie nuolatinio Lietuvos gyventojų veiklos pradžią, šio gyventojų veiklos vykdymo pažymos, taip pat nenuolatinio Lietuvos gyventojų nuolatinės bazės įregistravimo Lietuvoje pažymos išdavimo taisyklių bei su tuo susijusių formų patvirtinimo“ (toliau – Individualios veiklos vykdymo taisyklės).

- pagal verslo liudijimus atlikti tam tikrus statybos (įskaitant apdailos) darbus. Verslo liudijimas – GPM įstatymo ir jį įgyvendinančių teisės aktų nustatyta tvarka išduotas dokumentas, patvirtinantis nustatyto fiksuoto dydžio pajamų mokesčio sumokėjimą verčiantis individualia veikla ir (arba) nekilnojamojo pagal prigimtį daikto nuomos veikla, jeigu šios veiklos rūšys įtrauktos į Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintą veiklos rūšių sąrašą (GPM įstatymo 2 straipsnio 22 dalis). Verslo liudijimai išduodami tam tikroms verslo liudijimo veikloms pagal Verslo liudijimų išdavimo gyventojams taisyklės ir Veiklų, kuriomis gali būti verčiamasi turint verslo liudijimą, rūšių sąrašą, patvirtintus Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. lapkričio 19 d. nutarimu Nr. 1797 „Dėl Verslo liudijimų išdavimo gyventojams taisyklių ir Veiklų, kuriomis gali būti verčiamasi turint verslo liudijimą, rūšių sąrašo“ (toliau – Verslo liudijimo išdavimo taisyklės ir Sąrašas).

Ekonominės veiklos rūšių klasifikatoriaus (EVRK 2 red.), patvirtinto Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus 2007 m. spalio 31 d. įsakymu Nr. DĮ-226 „Dėl ekonominės veiklos rūšių klasifikatoriaus patvirtinimo“, yra išvardintos veiklos priskirtinos statybos darbams.

Darbdaviu, vadovaujantis Lietuvos Respublikos darbo kodekso (toliau – DK) 21 straipsnio 3 dalimi, gali būti Lietuvos Respublikos jurisdikcijai priklausantis juridinis asmuo, turintis darbinį teisnumą ir veiksnumą, taip pat Lietuvos Respublikos teritorijoje įregistruotas užsienio valstybės jurisdikcijai priklausančio juridinio asmens ar kitos organizacijos padalinys (filialas, atstovybė) ar užsienio valstybės jurisdikcijai priklausantis fizinis ar juridinis asmuo, kita organizacija, juridinio asmens ar kitos organizacijos padalinys (filialas, atstovybė) arba tokių asmenų grupė. Darbdaviu taip pat gali būti fizinis asmuo. Darbdavio – fizinio asmens teisnumą ir veiksnumą reglamentuoja Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. Darbdavys – tai asmuo, kurio naudai ir kuriam būdamas pavaldus darbo sutartimi darbo funkciją atlygintinai įsipareigojo atlikti fizinis asmuo. Darbdavio – juridinio asmens darbinis teisnumas ir veiksnumas atsiranda nuo jo įsteigimo momento, nebent jo veiklą reglamentuojantys teisės aktai nustato vėlesnį įsisteigimo momentą.

Užsienio valstybės jurisdikcijai priklausančio darbdavio darbuotojas, išskyrus prekybinių laivų įgulų darbuotojus, gali būti komandiruojamas laikinai dirbti Lietuvos Respublikos teritorijoje: pagal sutartį dėl *paslaugų teikimo ar darbų atlikimo*, darbdavio sudarytą su Lietuvos Respublikoje veikiančiu užsakovu; *dirbti* darbdavio juridinio asmens filiale, atstovybėje, grupės įmonėje ar kitoje darbovietėje; *dirbti* kaip laikinasis darbuotojas (DK 108 straipsnio 1 dalis).

Užsienio valstybės jurisdikcijai priklausantis darbdavys, komandiruojantis darbuotoją laikinai dirbti Lietuvos Respublikos teritorijoje ilgesniam kaip trisdešimt dienų laikotarpiui arba *dirbti statybos darbų, nustatytų Lietuvos Respublikos statybos įstatyme*, socialinės apsaugos ir darbo ministro nustatyta tvarka iš anksto informuoja komandiruojamo darbuotojo darbo funkcijos atlikimo vietos VDI teritorinį skyrį apie šiam darbuotojui taikomas DK 108 straipsnio 2 dalies 1–7 punktuose nustatytas sąlygas (DK 109 straipsnio 1 dalis).

Darbdaviu gali būti ir laikinojo įdarbinimo įmonė (darbdavys), besiverčianti laikinojo įdarbinimo veikla, ir sudariusi su laikinuoju darbuotoju laikinąją darbo sutartį, kurios pagrindu laikinasis darbuotojas įsipareigoja tam tikrą laiką atlikti darbo veiklą laikinojo įdarbinimo įmonės nurodyto asmens naudai ir jam būdamas pavaldus, o laikinojo įdarbinimo įmonė įsipareigoja už tai atlyginti (DK 72 straipsnio 1 dalis).

Lietuvos Respublikos užimtumo įstatyme yra įtvirtinta administracinė atsakomybė juridiniams asmenims už: nelegalų darbą (Užimtumo įstatymo 56 straipsnis), Užsieniečių įdarbinimo tvarkos pažeidimus (Užimtumo įstatymo 57 straipsnis), nedeklaruotą darbą (Užimtumo įstatymo 58 straipsnis). Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso (toliau – ANK 95 straipsnyje (Nelegalus darbas) numatyta administracinė atsakomybė darbdaviams ir kitiems atsakingiems asmenims. Užimtumo įstatymo 59 straipsnyje yra apibrėžta nedeklaruotos savarankiškos veiklos sąvoka. Fiziniai asmenys už nedeklaruotą savarankišką veiklą yra traukiami administracinę atsakomybę pagal ANK 150 straipsnį (Komercinės ar ūkinės veiklos tvarkos pažeidimas).

Užimtumo įstatymo 55 straipsnyje išvardintos institucijos, vykdydamos nelegalaus, nedeklaruoto darbo ir nedeklaruotos savarankiškos veiklos kontrolę, susiduria su statybvietėje dirbančių asmenų identifikavimo problema, nes dažnai nustačius nelegaliai dirbančius asmenis, neįmanoma nustatyti, kokių įmonių naudai jie dirbo (nustačius tokius asmenis, jie dažnai teigia tiksliai nežiną, kokioje įmonėje dirba, nurodo tik fizinių asmenų vardus, kurie jiems nurodė kur ir ką dirbti), o statybos objekto generaliniai rangovai negali paaiškinti, kada į statybvietę atėjo asmenys, kokioje įmonėje ir kokius darbus jie dirbo. Taip pat statybvietėje nustatomi fiziniai asmenys, kurie vykdo nedeklaruotą savarankišką veiklą.

Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo 40¹ straipsnyje yra nustatyti minimalūs patikimo mokesčių mokėtojo kriterijai, kurie leidžia objektyviai diferencijuoti mokesčių mokėtojus pagal tai, kaip jie vykdo savo mokesčines prievole. Mokesčių mokėtojui, neatitinkančiam minimalių patikimo mokesčių mokėtojo kriterijų, taikomos pasekmės, susijusios su negalėjimu dalyvauti viešuosiuose pirkimuose; negalėjimu būti paramos gavėju; gyventojų pajamų mokesčio mokėtojams (fiziniams asmenims) taikomas 10 metų terminas asmens duomenų tvarkymui.

4. Siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Statybos įstatymo projektu įtvirtinama pareiga rangovui – fiziniam asmeniui, taip pat savarankiškai dirbančiam fiziniam asmeniui, vykdančiam individualią veiklą ir atliekančiam statybos darbus civilinių sutarčių (rangos, paslaugų teikimo ir kt.) pagrindu, atlikti statybvietėje statybos darbus tik turint statybininko SID kodą. Priėmus šį įstatymo projektą atitinkamai bus keičiamos Individualios veiklos vykdymo taisyklės, Verslo liudijimo išdavimo taisyklės ir Sąrašas, numatant, kad tuo atveju, jeigu nurodytas asmuo ketina vykdyti statybos darbus pagal individualios veiklos pažymą ar verslo liudijimą jam suteikiamas statybininko SID kodas ir jis turi pateikti Statybininkų STI sistemos nuostatuose nustatytus duomenis Statybininkų STI sistemos tvarkytojui (VDI).

Statybos įstatymo projektu taip pat įtvirtinama pareiga rangovui (fiziniam, juridiniam asmeniui ar kitai užsienio organizacijai ar jų padaliniui), taip pat statytojui (užsakovui) užtikrinti, kad jo darbuotojai, dirbantys pagal darbo sutartį ir atliekantys statybvietėje statybos darbus, turėtų statybininko SID kodą ir pateiktų Statybininkų STI sistemos nuostatuose nustatytus duomenis Statybininkų STI sistemos tvarkytojui (VDI).

Nurodytiems asmenims nuolatinis statybininko SID kodas bus suteikiamas neterminuotai.

Komandiruotiems darbuotojams laikinąjį statybininko SID kodą suteiks Statybininkų STI sistemos tvarkytojas (VDI), kai DK 109 str. 1 d. nustatyta tvarka užsienio subjektas, pas kurį komandiruojami darbuotojai dirba, apie jų komandiravimą, praneš VDI. Laikinasis statybininko SID kodas komandiruotiems darbuotojams suteikiamas jų komandiruotės laikotarpiui, tačiau neilgiau kaip aštuoniolikai mėnesių.

2018 m. birželio 28 d. buvo priimta Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2018/957, kuria iš dalies keičiama Direktyva 96/71/EB dėl darbuotojų komandiravimo paslaugų

teikimo sistemoje (OL 2018 L 173, p. 16) (toliau – Direktyva (ES) 2018/957), ir kurios privalomąsias nuostatas Europos Sąjungos valstybės narės privalo perkelti į nacionalinę teisę iki 2020 m. liepos 30 d.

Pažymėtina, kad Įgyvendinant Direktyvos (ES) 2018/957 1 straipsnio 2 punkto b papunkčiu numatytą Direktyvos 96/71/EB 3 straipsnio papildymą 1a dalimi, parengtas Lietuvos Respublikos darbo kodekso 108, 109 straipsnių ir priedo pakeitimo įstatymo projektas (Nr.19-10324). Šiuo įstatymo projektu nustatomas visų darbo santykius reglamentuojančių Lietuvos norminių teisės aktų, įskaitant nacionalines, išplėstas kolektyvines šakos ir teritorines sutartis, normų, išskyrus normas dėl darbo sutarties sudarymo ir pasibaigimo sąlygų bei susitarimų dėl nekonkuravimo sąlygų (šias išimtis numato Direktyva (ES) 2018/957), taikymas komandiruotiems darbuotojams, kai faktinė komandiruotės trukmė viršija 12 mėnesių. Taip pat, atsižvelgus į Direktyvos (ES) 2018/957 nuostatas, numatomas šio termino pratęsimas iki 18 mėnesių užsienio jurisdikcijai priklausančio darbdavio motyvuotu pranešimu. Šis pranešimas turės būti pateiktas VDI teritoriniam skyriui iki kol faktinė komandiruotės trukmė neviršys 12 mėnesių.

Dėl nurodytų priežasčių laikinas statybininko SID kodas komandiruotiems darbuotojams gali būti išduodamas iki 18 mėnesių. Gavus užsienio jurisdikcijai priklausančio darbdavio motyvuotą pranešimą ir pratęsus komandiruotę ilgesniam terminui, kuris viršija 18 mėnesių, komandiruotiems darbuotojam bus suteikiamas nuolatinis statybininko SID kodas, kuris panaikinamas pasibaigus komandiruojamam darbuotojo komandiruotei, kuri tęsiasi ilgiau nei 18 mėnesių.

Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 2 straipsnio 17 dalyje nustatyta, kad administracinė paslauga – viešojo administravimo subjekto veiksmas, apimantis leidimų, licencijų ar dokumentų, kuriais patvirtinamas tam tikras juridinis faktas, išdavimą, asmenų deklaracijų priėmimą ir tvarkymą, asmenų konsultavimą viešojo administravimo subjekto kompetencijos klausimais, įstatymų nustatytos viešojo administravimo subjekto informacijos teikimą asmenims, administracinės procedūros vykdymą.

Pažymėtina, kad Statybininko SID kodo suteikimas ir panaikinimas atitinka administracinės paslaugos požymius. Todėl ją teikti gali tik valstybės institucija, vykdanči viešąjį administravimą. Valstybės informacinių sistemų, kuriomis apdorojama visai valstybei svarbi arba kelioms institucijoms svarbi institucijos valdoma informacija, valdytojais gali būti institucijos, kurių vadovai yra asignavimų valdytojai. Institucija, paskirta valstybės informacinės sistemos valdytoja, gali būti ir valstybės informacinės sistemos tvarkytoja (Lietuvos Respublikos valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymo 33 str. 2 d.). Atsižvelgiant į tai, kad Socialinės apsaugos ir darbo ministerija yra asignavimų valdytoja, Statybininkų STI sistemos valdytoja bus Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, socialinės apsaugos ir darbo ministras tvirtins nurodytos sistemos nuostatus bei nustatys Statybininko SID kodo suteikimo ir panaikinimo tvarką.

Statybos įstatymo projektu nustatomi Statybininko SID kodo išdavimo ir panaikinimo pagrindai, t. y. Statybininko SID kodas suteikiamas savarankiškai dirbančiam asmeniui, kurio veiklos dokumentuose (verslo liudijime ar individualios veiklos pažymoje) nurodoma, kad jis atliks statybos darbus, jeigu iki tol jam nebuvo suteiktas statybininko SID kodas; fiziniam asmeniui, kai su juo sudaroma darbo sutartis atlikti statybos darbus ir iki šiol jam nebuvo suteiktas statybininko SID kodas; taip pat komandiruojamam darbuotojui, kuris atlieka statybos darbus Lietuvos Respublikoje ilgiau kaip 18 mėnesių.

Statybininko SID kodas panaikinamas Lietuvos Respublikos vyriausiojo valstybinio darbo inspektoriaus (toliau – vyriausiasis valstybinis darbo inspektorius) sprendimu, kai: statybos darbus atliekantis asmuo miršta; statybos darbus atliekančio asmens prašymu; pasibaigia laikino statybininko SID kodo galiojimo terminas; komandiruotam darbuotojui pasibaigia komandiruotė, kuri tęsiasi ilgiau kaip 18 mėnesių; jeigu paaiškėja, kad SID negalėjo būti suteiktas.

Siekiant skaidraus statybininko SID kodo identifikavimo proceso, Statybos įstatymo projekto nuostatomis vyriausiajam valstybiniam darbo inspektoriumi pavesta nustatyti statybininko SID kodo identifikavimo priemonių sąrašą ir jų naudojimosi tvarką. Nurodytas sąrašas, kuriame bus nurodytos visos statybininko SID kodo identifikavimo priemonės (mobili programėlė, aplikacija, fizinė kortelė ir t.t.), bus baigtinis, tačiau atsiradus kitoms efektyvioms alternatyvioms statybininko

SID kodo identifikavimo priemonėms, jis bus pildomas vyriausiojo valstybinio inspektoriaus nustatyta tvarka. Statybos įstatymo projekte nurodyti asmenys – rangovas (fizinis asmuo, savarankiškai dirbantis asmuo ir juridinis asmuo) ir statytojas (užsakovas) (fizinis ar juridinis asmuo) pasirinkęs statybininko SID kodo identifikavimo priemonę iš nurodyto sąrašo, apie tai vyriausiojo valstybinio inspektoriaus nustatyta tvarka informuoja VDI.

Statybos įstatymo projekte rangovo, statytojo (užsakovo), savarankiškai dirbančio asmens įdarbinti ir statybvietėje statybos darbus atliekantys asmenys, taip pat komandiruoti darbuotojai, statybvietėje gali dirbti tik turėdami statybininko SID kodą bei pateikus socialinės apsaugos ir darbo ministro nustatyta tvarka Statybininkų STI sistemos tvarkytojui duomenis apie statybvietę, šioje statybvietėje statybos darbus atliekančių asmenų statybininko SID kodus, duomenis apie šių asmenų darbo laiko apskaitą ir kitus duomenis, nurodytus socialinės apsaugos ir darbo ministro tvirtinamuose Statybininkų saugos tapatybės informacinės sistemos nuostatuose. Šiems asmenims nevykdant Statybos įstatymo projekte nurodytų įpareigojimų, darbdaviams – rangovui (fiziniams asmeniui arba juridinio asmens vadovui / jo įgaliotam asmeniui), statytojui (užsakovui) (fiziniams asmeniui arba juridinio asmens vadovui / jo įgaliotam asmeniui), savarankiškai dirbančiam asmeniui, nustatoma administracinė atsakomybė, numatyta ANK projekte. Darbdaviui – juridiniam asmeniui – administracinė atsakomybė taikoma pagal Užimtumo įstatymo projekto nuostatas, t. y. bauda skiriama už kiekvieną darbuotoją.

Rangovui (fiziniam asmeniui ar savarankiškai dirbančiam asmeniui), pačiam atliekančiam statybos darbus statybvietėje, Statybos įstatymo projekte nustatyta pareiga turėti statybininko SID kodą ir būti pateikus socialinės apsaugos ir darbo ministro nustatyta tvarka Statybininkų STI sistemos tvarkytojui duomenis apie statybvietę. Šiems asmenims nevykdant Statybos įstatyme nurodytų įpareigojimų, jiems gali būti taikoma administracinė atsakomybė, numatyta ANK projekte. Pažymėtina, kad Užimtumo įstatymo pakeitimo projekte yra apibrėžiama fizinio asmens, vykdančio individualią veiklą, statybininkų tapatybės identifikavimo tvarkos pažeidimo sąvoka.

Statybos įstatymo projekte nustatyta pareiga statytojui (užsakovui) užtikrinti, kad visi asmenys, kurie statybvietėje atlieka ne su statybos darbais susijusią veiklą, statybvietėje būtų identifikuoti. Tuo tikslu statytojas (užsakovas) turi pasirinkti statybininko SID kodo identifikavimo priemonę pagal vyriausiojo valstybinio darbo inspektoriaus patvirtintą sąrašą ir apie tai informuoti VDI. Nevykdant šių įpareigojimų, jiems gali būti taikoma administracinė atsakomybė, numatyta ANK projekte.

Statybininkų STI sistemos sukūrimo tikslas bus rinkti, kaupti, sisteminti statybvietėje dirbančių asmenų ir savarankiškai dirbančių asmenų, vykdančių individualią veiklą ir atliekančių statybos darbus, duomenis, siekiant efektyviai vykdyti nelegalaus, nedeklaruoto darbo ir nedeklaruotos savarankiškos veiklos kontrolę bei prevenciją. Statybininkų STI sistemoje sukaupti duomenys bus saugomi pagal teisės aktų nustatytus dokumentų saugojimo terminus.

ANK projekte numatyta administracinė atsakomybė ir statybos darbus atliekantiems asmenims – darbuotojams.

ANK ir Užimtumo įstatymo pakeitimo projektuose numatytų baudų dydžiai yra nustatyti atsižvelgus į baudų dydžius, numatytus Statybos įstatymo projekte už panašius pažeidimus.

Atsižvelgiant į privalomą statybininko SID kodo įvedimo institutą ir atsakomybės už šio reikalavimo nevykdymą, nustatytos institucijos, vykdančios statybininko SID kodo kontrolę, t. y. institucijos, vykdančios nelegalaus darbo kontrolę (VDI, Valstybinė mokesčių inspekcija, Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba prie Vidaus reikalų ministerijos ir policija), ir Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos, kuri, pagal kompetenciją vykdydama teritorijų planavimo ir valstybinę statybos priežiūrą, tikrintų ar statybvietėje dirbantis asmuo turi statybininko SID kodą ir ar Statybininkų STI sistemoje yra duomenų apie tai, kad šis asmuo dirba šiame objekte.

Pažymėtina, kad atsižvelgiant į administracinę atsakomybę, numatytą Užimtumo įstatymo pakeitimo projekte ir ANK projekte, už Statybos įstatymo projekte nustatytų reikalavimų dėl statybininkų tapatybės identifikavimo tvarkos nevykdymą, tiek juridiniams asmenims, tiek savarankiškai dirbantiems fiziniams asmenims, vykdančiams individualią veiklą, yra pakeičiamas Mokesčių administravimo įstatymo 40¹ straipsnio 1 dalies 4 punktas, papildant jame nurodytą ANK

straipsnių sąrašą ANK 362¹ straipsniu, už kurio padarymą mokesčių mokėtojas taip pat gali būti įtrauktas į neatitinkančių minimalių patikimo mokesčių mokėtojo kriterijų sąrašą.

Įdiegus statybininko SID kodą valstybės institucijoms, vykdančioms statybininkų tapatybės identifikavimo kontrolę:

1) bus greičiau ir lengviau nustatyti statybvietėje dirbančio fizinio asmens tapatybę ir darbdavį bei bus užtikrinta, kad statybininko SID kodo turėtojas dirba legaliai (atitinkamai, operatyvius nelegaliai dirbančių ir „pašalinių“ asmenų statybvietėje identifikavimas);

2) bus greičiau ir lengviau nustatyti statybvieta ir darbuotojų darbo vietą realiu laiku, panaikinant galimybę turėti „šešėlinius“ objektus; nuotoliniu būdu bus vykdoma kontrolė (ar praveisti reikiama instruktažai, gauti visi leidimai ir kt.);

3) užtikrins realią darbo laiko apskaitą, mažinant galimybes nedeklaruoti dalies darbo laiko ir darbo užmokesčio; realias prielaidas darbų saugos (ir aplinkos saugos) kontrolei (žinomi visi objektai, kurie gali būti inspektuojami).

Įsigaliojus Įstatymų projektams Užimtumo įstatymo 55 straipsnyje išvardintos institucijos efektyviau identifikuos statybvietėje dirbančius asmenis, galės nustatyti jų darbo vietą realiu laiku, dirbtą laiką ir nustatyti realiai gaunamas pajamas; bus panaikinta galimybė turėti „šešėlinius“ objektus.

Įstatymų projektuose tiek juridiniams, tiek fiziniams asmenims siūloma administracinė atsakomybė už Statybos įstatymo projekte nustatytą statybininkų tapatybės identifikavimo reikalavimų pažeidimus papildys jau esamą administracinę atsakomybę, numatytą tiek Užimtumo įstatyme, tiek ANK. Nustačius statybvietėje nelegalaus, nedeklaruoto darbo faktą ar nedeklaruotą savarankišką veiklą vykdančių fizinių asmenį, atsakingi asmenys bus traukiami administracinės atsakomybės ir už Statybos įstatyme nustatytą reikalavimų dėl statybininkų tapatybės identifikavimo tvarkos nevykdymą.

Pažymėtina, kad Statybos įstatymo projektas įsigalios nuo 2020 m. lapkričio 1 d., o kiti įstatymų projektai – Užimtumo įstatymo pakeitimo, ANK ir Mokesčių administravimo įstatymo pakeitimų projektai įsigalios 2021 m. gegužės 1 d. Vėlesnis teisės aktų, reglamentuojančių atsakomybę už statybininkų saugos tapatybės identifikavimo reikalavimų pažeidimus, įsigaliojimas sietinas su pereinamuoju laikotarpiu, per kurį turi būti įvykdyti Statybos įstatyme nustatyti reikalavimai dėl statybininko SID kodo išdavimo ir duomenų į Statybininko saugos tapatybės informacinę sistemą įvedimo.

Statybininko SID kodo nauda vartotojui: skaidrus statybos darbų sektorius, minimizuojama apgaulės prisidengiant *ne tuo, kuo esą* rizika; galima pamatyti statybos meistrų kompetencijas (jei jos suvestos), sąlyginę patirtį nuo įsiregistravimo Statybininkų STI sistemoje (kiek dirbo per tam tikrą periodą, kai taikoma privaloma darbo laiko apskaita; keliuose objektuose dirbo); gali matyti užsakovo objekte kiek ir kada darbuotojai dirba (*kada ateina, išeina - kai paslauga iš darbdavio*), įskaitant konkrečiu momentu realiu laiku; potencialiai mažiau ginčų tarp užsakovo ir paslaugos teikėjo dėl darbo atlikimo fakto.

Statybininko SID kodo nauda darbdaviui: padės greičiau rasti reikiamus darbuotojus pagal jų kompetenciją (kai duomenys dėl kompetencijų suvesti); lengvai atpažįsta savo darbuotojus; priemonė užtikrinti saugią statybos darbų aikštelę, kontroliuojamas patekimas; sąžininga konkurencija statybų sektoriuje – visi veikia legaliai; personalo, darbų valdymas objektuose efektyvesnis, duomenys realiu laiku.

Statybininko SID kodo nauda samdomam darbuotojui: visų darbuotojų lygiateisiškumo užtikrinimas (nesvarbu lietuvis ar užsienietis); užtikrinamas priėjimas prie socialinių garantijų (minimizuojamos galimybės priklausanti atlyginimą mokėti „vokeliuose“ ir netekti garantijų); teisingo apmokėjimo už darbą garantas (darbo laiko apskaita – atlikto darbo fakto įrodymas); mažiau (teisinių) ginčų su darbdaviu dėl priklausančio apmokėjimo už darbą; daugiau galimybių užsitikrinti vienodą apmokėjimą už vienodą darbą (mažesnė diskriminacijos rizika); daugiau saugumo ir sveikesnių sąlygų darbo vietoje; efektyvesnis savęs pozicionavimas prieš potencialų darbdavį (ypač kai įvestos kompetencijos); daugiau finansinio saugumo artimiesiems mirtimi pasibaigusio nelaimingo atsitikimo darbe atveju.

Statybininko SID kodo nauda savarankiškai dirbančiajam: efektyvesnis savęs pozicionavimas prieš potencialų paslaugų gavėją – klientą (ypač kai įvestos kompetencijos); potencialiai mažiau ginčų su užsakovu dėl apmokėjimo už paslaugas (statybų objekto deklaravimas – vienas iš darbo fakto įrodymų).

Statybininko SID kodo nauda profesinėms sąjungoms ir verslo asociacijoms: saugesni (fiziškai, finansiškai, moraliai) darbuotojai; skaidraus ir atsakingo verslo užtikrinimas; „švari“ konkurencija; aiškiai matomi vystomi objektai, statybų sektoriaus darbuotojai, darbų organizatoriai (laikantis asmens duomenų apsaugos reikalavimų).

Statybininko SID kodo nauda valstybei / visuomenei: valstybės kontrolės institucijos greičiau ir tiksliau identifikuos: nesaugią ir pavojingą darbo aplinką darbuotojams, sumažės nelaimingų atsitikimų darbe rizika; identifikuos mokesčių slėpimą, darbuotojų socialinių garantijų nesuteikimą; pagerės statybos darbų kokybė; mažesnis šešelis statybų sektoriuje leis padidinti viešąsias paslaugas (sveikatos, švietimo, paramą šeimoms, pensijas ir kt.); bus skatinamas kvalifikacijos išsigijimas ir pameistrių (pameistrys – mokinys, kurio mokymas organizuojamas profesinio mokymo organizavimo būdu, kai mokymas ar jo dalis vykdoma darbo vietoje: įmonėje, įstaigoje, organizacijoje, ūkininko ūkyje, pas laisvąjį mokytoją (Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymo 2 str. 7 d.) įdarbinimas viešuosiuose projektuose; daugiau investicijų į skaidrią ekonomiką, didesnis bendrasis vidaus produktas; skaidrumo naudą pajaus visi – darbuotojai, darbdaviai, vartotojai, šalies visuomenė.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimtų Įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikia imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Privalomojo statybininko SID kodo įvedimas nesudarytų išskirtinių sąlygų stambiam verslui ir ši priemonė neapsunkins smulkaus ir vidutinio verslo. Atsižvelgiant į tai, kad Statybininkų STI sistema bus centralizuota sistema, turinti sąsajų su kitais valstybės registrais ir informacinėmis sistemomis, ir didelė dalis duomenų jau bus perduota Statybininkų STI sistemai, kas sumažins administracinę naštą verslo atstovams. Rangovas ir statytojas (užsakovas) turės individualią prieigą prie Statybininkų STI sistemos ir lengvai galės prie jos prisijungti informacinių technologijų priemonėmis (mobilia programėle ir kt.). Savarankiškai dirbantiems asmenims palengvės gyventojų pajamų deklaravimas. Darbdaviams, kuriems ir šiuo metu galiojančios DK nuostatos numato pareigą vesti darbuotojų darbo laiko apskaitą, palengvės darbo laiko apskaitos deklaravimas valstybinėms kontrolės institucijoms.

6. Kokią įtaką priimti Įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Įstatymų projektai įtakos kriminogeninei situacijai neturės.

Įstatymų projektų antikorupcinis vertinimas atliktas vadovaujantis Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 15 punkto nuostatomis, nes juo numatoma reguliuoti visuomeninius santykius, susijusius su teisės pažeidimų tyrimu.

Atlikus Įstatymų projektų antikorupcinį vertinimą, korupcijos rizikos nenustatyta.

7. Kaip Įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir plėtrai

Įstatymų projektai darys teigiamą įtaką sąžiningam verslui, sumažės paskatos dirbti nelegaliai ar nedeklaruojant savarankiškos veikos.

8. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Kartu su Statybos įstatymo projektu teikiamas Užimtumo įstatymo pakeitimo projektas, Mokesčių administravimo įstatymo pakeitimo projektas ir ANK pakeitimo projektas.

9. Įstatymų projektų atitiktis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimams ir Įstatymų projektų sąvokų bei jas įvardijančių terminų įvertinimas Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymų projektai atitinka Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimus.

10. Įstatymų projektų atitiktis Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos teisei

Įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos teisės normas.

11. Įstatymams įgyvendinti reikalingi įgyvendinamieji teisės aktai, šių aktų rengėjai ir terminai

Priėmus Įstatymo projektus, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija ir Lietuvos Respublikos finansų ministerija turės parengti ir iki 2020 m. spalio 31 d. pateikti Vyriausybei tvirtinti šiuos Vyriausybės nutarimų projektus:

- 1) „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. liepos 17 d. nutarimo Nr. 892 „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“;
- 2) „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. lapkričio 19 d. nutarimo Nr. 1797 „Dėl Verslo liudijimų išdavimo gyventojams taisyklių ir Veiklų, kuriomis gali būti verčiamasi turint verslo liudijimą, rūšių sąrašo“ pakeitimo“.

Priėmus Įstatymų projektus, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija ir Valstybinė mokesčių inspekcija turės parengti ir iki 2020 m. spalio 31 d. pateikti socialinės apsaugos ir darbo ministrui bei Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininkui tvirtinti šiuos įsakymų projektus:

- 1) „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2009 m. gegužės 12 d. įsakymo Nr. A1-316 „Dėl Lietuvos Respublikos valstybinės darbo inspekcijos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“;
- 2) „Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. liepos 9 d. įsakymo Nr. 349 „Dėl Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“;
- 3) „Dėl Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2002 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 373 „Dėl pranešimo apie nuolatinio Lietuvos gyventojo veiklos pradžią, šio gyventojo veiklos vykdymo pažymos, taip pat nenuolatinio Lietuvos gyventojo nuolatinės bazės įregistravimo Lietuvoje pažymos išdavimo taisyklių bei su tuo susijusių formų patvirtinimo“ pakeitimo“.

Priėmus Įstatymų projektus, socialinės apsaugos ir darbo ministras turės iki 2020 m. spalio 31 d. patvirtinti Statybininkų STI sistemos nuostatus ir Statybininkų STI sistemos duomenų saugos nuostatus.

Priėmus Įstatymų projektus, iki 2020 m. spalio 31 d. vyriausiasis valstybinis darbo inspektorius turės patvirtinti Statybininko SID kodo identifikavimo priemonių sąrašą, jų naudojimo ir informavimo VDI apie pasirinktas Statybininko SID kodo identifikavimo priemones tvarką.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks Įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti

Įstatymų įgyvendinimui reikės apie 1,5 mln. Eur lėšų Statybininkų STI sistemos sukūrimui arba pirkimui ir kasmet apie 200 tūkst. Eur Statybininkų STI sistemos palaikymui. Nurodytos lėšos bus skiriamos iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto asignavimų, patvirtintų Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai.

13. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai, rekomendacijos ir išvados

Rengiant Įstatymų projektus nebuvo gauta specialistų vertinimų, rekomendacijų ir išvadų.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia Įstatymų projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno *Eurovoc* terminus, temas bei sritis

Reikšminiai Įstatymų projektų žodžiai, kurių reikia jiems įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant reikšminius žodžius pagal Europos žodyną *Eurovoc*, yra „statybininko saugos tapatybės identifikavimo kodas“, „Statybininkų saugos tapatybės informacinė sistema“.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.